Gemeente Amsterdam

Bezoekadres
Amstel 1
1011 PN Amsterdam

Postbus 202
1000 AE Amsterdam
Telefoon 14 020
amsterdam.nl

Retouradres: Postbus 202, 1000 AE Amsterdam

Aan de leden van de Gemeenteraad

Datum: 27 januari 2021
Onderwerp: Politieoptreden op Museumplein 25 januari

Geachte leden van de Raad,

Een week geleden heb ik uw Raad geïnformeerd over de ongeregeldheden en het optreden op het Museumplein op 17 januari 2021. Het is ontstellend om te zien dat het Museumplein afgelopen zondag wederom het toneel was voor groepen en individuen die willens en wetens coronaregels overtraden, aanwijzingen van de politie negeerden en daarbij ook geweld gebruikten. Ik hecht eraan u net als vorige week mee te nemen in alle stappen die in de aanloop naar zondag zijn gezet en u te informeren over het optreden op die dag. Dat doe ik met deze brief.

Sinds zondag hebben zich meer ongeregeldheden voorgedaan in de stad. In de commissie Algemene Zaken van donderdag 28 januari kan ik hier desgewenst een mondelinge toelichting op geven.

Aanloop naar zondag 24 januari
Al snel na de gebeurtenissen op zondag 17 januari heeft de initiatiefnemer voor de demonstratie van Nederland in verzet op de 17e, het voornemen geuit op zondag 24 januari wederom naar het Museumplein te gaan om van 14:00 tot 16:00 uur zogezegd 'koffie te komen drinken'. Dit bericht is vervolgens breed gedeeld op sociale media, waarmee duidelijk werd dat dit voornemen door diverse groepen en individuen werd gezien als oproep hetzelfde te doen. De politie heeft gedurende de week herhaaldelijk contact gehad met deze persoon waarbij hij liet weten niet van zijn voornemen af te zien.

Anders dan de week ervoor was er nu geen formele kennisgeving gedaan of facebook-evenement aangemaakt op basis waarvan een goede inschatting kon worden gemaakt van de omvang of aard van de groepen die mogelijk gehoor zouden geven aan de oproep. Het maken van die inschatting werd verder bemoeilijkt door het feit dat ook voor andere steden in Nederland, zoals Eindhoven, soortgelijke initiatieven ontstonden. Daardoor bleef het beeld tot aan het daadwerkelijke moment zeer diffuus.

Om het zekere voor het onzekere te nemen besloot de driehoek uit te gaan van een vergelijkbaar scenario als zondag 17 januari en daarop maximaal te prepareren. De insteek daarbij was om een massale toeloop – met bijbehorende risico's voor de volksgezondheid - zoveel mogelijk te voorkomen, en de stad te behoeden voor verdere wanordelijkheden. Vervolgens zijn verschillende scenario's voorbereid en doorgesproken, daarbij voortbouwend op de ervaringen van de zondag ervoor en het gesprek met u in de Raad op 20 januari indachtig. Ook heb ik de oproep gedaan die zondag niet opnieuw spontaan en in grote getalen naar het Museumplein te komen en demonstraties van te voren aan te melden.

In de loop van de week kwamen er evenwel in toenemende mate aanwijzingen dat opnieuw groepen personen, waaronder verschillende groepen uit de 'harde kern' en radicale groepen en eenlingen, naar het plein wilden komen met de bereidheid of intentie geweld te gebruiken. In het weekend werden die aanwijzingen concreter en werd op social media veelvuldig opgeroepen om goederen als zwaar vuurwerk, geprepareerde paraplu's, verfbommen, kraaienpoten, fakkels, rookpotten en werkschoenen met stalen neuzen mee te nemen. Dat heeft na overleg in de driehoek geleid tot een besluit om het Museumplein voor zondag 24 januari aan te wijzen als veiligheidsrisicogebied, waar preventief gefouilleerd mocht worden. Dit middel is vaker ingezet bij risicovolle situaties, bijvoorbeeld bij voetbalwedstrijden. Verder is besloten dat de 143 personen die op 17 januari zijn aangehouden zich op 24 januari niet opnieuw op het Museumplein mochten begeven, en dat zij bij signalering per direct middels een noodbevel een gebiedsverbod opgelegd zouden krijgen.

Zondag 24 januari
Op zondagochtend 10:00 uur is via verschillende kanalen bekendgemaakt dat het Museumplein en de directe omgeving die dag van 11:00 tot 23:00 uur was aangewezen als veiligheidsrisicogebied, waar preventief gefouilleerd kon worden. Daarbij is ook gemeld dat spontane demonstraties op het Museumplein niet zouden worden toegestaan. Er zouden dan immers vooraf geen afspraken gemaakt kunnen worden om gezondheids- en veiligheidsrisico's te voorkomen. Verder is publiekelijk bekendgemaakt dat de personen die op 17 januari zijn aangehouden bij signalering aldaar direct een gebiedsverbod zouden krijgen.

Ook heeft de politie zondagochtend nogmaals contact gezocht met de initiatiefnemer, waarin hij wederom aangaf zijn voornemen door te zetten. Hij is vanaf 13:20 uur daadwerkelijk gesignaleerd nabij het Museumplein, waar het op dat moment verder nog rustig was.

Omstreeks 13:20 uur signaleerde de politie nabij het Museumplein ook leden van een 'harde kern' supportersgroep van buiten Amsterdam. Gezien de informatie dat dergelijke groepen zich naar het Museumplein zouden begeven met een confrontatie met de politie als doel, zijn zij staande gehouden en heeft de politie hen op gezag van de driehoek een gebiedsverbod gegeven. Daarvoor heeft de driehoek een noodbevel afgegeven, zodat ook andere leden van de harde kern of radicale groepen en eenlingen bij signalering door de politie direct een gebiedsverbod zou kunnen worden opgelegd. Uiteindelijk hebben zondag enkele tientallen personen op grond van dit noodbevel een gebiedsverbod gekregen.

Circa 13.45 uur constateerde de politie dat er verspreid over het Museumplein inmiddels ongeveer 500 personen aanwezig waren en dat sprake was van enkele spontane demonstratieve uitingen, zoals spandoeken. In die fase trad de vredeseenheid van de politie met de verschillende individuen en kleine groepjes in contact om hen te wijzen op het feit dat er niet gedemonstreerd kon worden, en dat zij zich in een veiligheidsrisicogebied bevonden. Het geheel kreeg echter in toenemende mate het karakter van een 'spontane' demonstratie, waarbij stelselmatig coronaregels, zoals het houden van 1,5 meter afstand, niet goed werden nageleefd en net als vorige week weer groepsknuffels werden gehouden. Er was geen aanspreekbare organisator of ordedienst, zoals dat bij reguliere demonstraties het geval is, en mensen leken ongevoelig voor de aansporingen door politie. Ook signaleerde de politie dat verschillende groepen, waaronder een groep van ca 300 personen op de Hobbemastraat, zich bewogen richting het Museumplein. Om verdere risico's voor de volksgezondheid en wanordelijkheden te voorkomen heb ik om 14:06 uur besloten om de spontane demonstratie te ontbinden.

Net als vorige week leidde dit bij de aanwezigen op het Museumplein niet tot het gewenste gedrag. Men leek opnieuw ongevoelig voor de herhaaldelijke vorderingen van politie om uiteen te gaan en de uitingen te doen beëindigen. Het ging inmiddels om een grote en gemengde groep mensen, waarvan een deel zich passief opstelde, maar een groter deel zich leek op te maken voor een confrontatie met de politie. Omdat zich op dat moment ruim 1000 personen op het Museumplein bevonden, er nog steeds toeloop naar het plein was, en men zwaar vuurwerk afstak, heeft de driehoek om 14:40 uur een noodbevel afgegeven dat iedereen zich van het Museumplein moest verwijderen. Dit besluit is op het Museumplein met versterkt geluid en in de (sociale) media door gemeente en politie meerdere keren gecommuniceerd. Ook is een groot aantal tekstkarren ingezet om dit duidelijk te maken. Daarmee was zowel hoorbaar als zichtbaar de onbetwistbare boodschap dat men terstond het plein diende te verlaten.

Desondanks stond het Museumplein omstreeks 15:00 uur nog steeds vol met mensen en begon een deel daarvan, na het horen van de vorderingen, met stenen, zwaar vuurwerk en eieren naar de politie te gooien. Daarop heeft de driehoek besloten om het politieoptreden te starten, met de inzet van ME, aanhoudingseenheden, paarden, honden en de waterwerper voor het besproeien van de menigte. Toen ook dit niet tot voldoende resultaat leidde, is omstreeks 15:15 uur toestemming gegeven voor het gericht spuiten met de waterwerper. Dat is besloten omdat geenszins gehoor werd gegeven aan het bevel om het Museumplein te verlaten, er nog steeds fysiek geweld werd gebruikt tegen de politie en de verplichte 1,5 meter afstand steeds verder in de knel kwam.

Na aanvang van het daadwerkelijke optreden heeft de politie een passieve zittende groep mensen zoveel mogelijk ontzien, nadat onderscheid gemaakt kon worden tussen deze groep en de groep geweldplegers die zich in eerste instantie tussen hen begaf. Hoewel deze groep de oproep niet te komen, de aanwijzingen van de politie en het afgegeven noodbevel meermaals naast zich neerlegde en men bewust onvoldoende afstand hield, was hierbij met name sprake van passief fysiek verzet. Ook deze mensen moeten de verantwoordelijkheid nemen voor hun gedrag. Hun keuze om in zo'n situatie naar het Museumplein te komen én te blijven, brengt risico's met zich mee. Politieoptreden dient altijd proportioneel te zijn, en ook daar heeft de politie afgelopen zondag oog voor gehad.

Rond 15:30 uur was de grootste menigte van het veld verdreven, maar was de rust op het plein nog niet volledig teruggekeerd. Intussen hielden zich in de straten rond het Museumplein nog steeds hardnekkige groepen van enkele honderden personen op die de confrontatie met de politie bleven zoeken, waarbij onder meer met fietsen en vuilnisbakken werd gegooid. Ook werd de bestrating vernield met het doel straatstenen naar de politiemensen en politiepaarden te gooien. Om verdere vernielingen in woonwijken en aan winkels zoveel mogelijk te voorkomen, heeft de politie de focus in het optreden op dat moment verlegd naar deze groepen. Het is de politie uiteindelijk gelukt om het grootste deel van de deelnemers aan deze groepen in te sluiten en aan te houden. Rond 18:00 uur was de rust op en rond het Museumplein geheel wedergekeerd.

Na zondag 24 januari

In totaal zijn afgelopen zondag 190 personen aangehouden. Het speciale team van de politie en het openbaar ministerie dat vorige week is samengesteld, werkt aan de verdere opsporing en vervolging. Het is reëel dat ook deze week de bestudering van velerlei beeldmateriaal nog tot aanvullende aanhoudingen zal leiden. Bij het (preventief) fouilleren zijn onder meer twee messen, een ploertendoder, boksbeugels, zwaar vuurwerk en geprepareerde verstevigde kleding aangetroffen.

De opstelsom van het aantal forse preventieve maatregelen en de stapeling van noodbevel op noodbevel is niet voldoende gebleken om ongeregeldheden te voorkomen. Het heeft er wel aan bijgedragen dat de politie in het optreden steeds de controle heeft kunnen houden. Onder opnieuw moeilijke omstandigheden is de politie er weer in geslaagd om met gefaseerd optreden op humane, gedisciplineerde en gedecideerde wijze de rust in Amsterdam terug te brengen. Daarbij zijn afgelopen zondag wel drie agenten lichtgewond geraakt. De driehoek houdt er de komende periode rekening mee dat rond spontane demonstraties opnieuw ongeregeldheden kunnen ontstaan en prepareert zich daarop. We kijken wat we kunnen doen om dit zoveel mogelijk te voorkomen. De politie doet aan continue monitoring en als er aanvullende (bestuurlijke) maatregelen nodig zijn zullen we niet aarzelen die te nemen.

Zoals ik u vorige week al meldde wordt gekeken in hoeverre schade aan het Museumplein en andere opgelopen schade verhaald kan worden. Verder zal de gemeente Amsterdam het contact met andere gemeenten en het Rijk intensiveren. Het is duidelijk dat het hier niet om een Amsterdams probleem gaat. De weerstand in de samenleving is soms voelbaar, en dat uit zich niet alleen in protesten en spontane demonstraties. Meerdere grote en kleine gemeenten door heel Nederland zijn de afgelopen dagen op de proef gesteld door groepen mensen die vernielingen en plunderingen hebben aangericht en daarbij geweld tegen de politie niet hebben geschuwd. Om de onlusten en de gevolgen daarvan het hoofd te kunnen bieden, moeten we als gemeenten waar mogelijk samen optrekken.

Tot slot
De recente gebeurtenissen hebben hier en daar geleid tot de stellingname dat demonstraties voorlopig maar verboden moeten worden, maar dat is naar mijn mening precies wat we níet moeten doen. De coronapandemie maakt het organiseren en begeleiden van een demonstratie uitdagend en brengt risico's met zich mee, daar zijn we ons in Amsterdam inmiddels zeer van bewust. Het afgelopen jaar heeft evenwel aangetoond dat verreweg het grootste aantal demonstraties, soms ook van zeer grote omvang, verantwoord en veilig kan plaatsvinden, ook als deze tegen het coronabeleid zijn gericht. Het stemt daarom treurig dat de groepen die pretenderen op te komen voor vrijheid, vreedzame demonstraties kapen om geweld te gebruiken. Het is juist dat laffe gedrag dat onze rechtsstaat en vrijheden ondermijnt, als we niet oppassen. Daarom blijf ik herhalen, tot in den treure als het moet, dat demonstreren een groot goed is en dat de Amsterdamse driehoek zich ervoor zal blijven inzetten om de vreedzame uitoefening van deze grondwettelijke vrijheid te beschermen, ook in deze moeilijke tijd.

Hoogachtend,

Femke Halsema
Burgemeester van Amsterdam